

Κεφάλαιο 2. §§ 9-16

Η μάχη της Κορώνειας

(5 διδακτικές ώρες)

Κατά τον καθορισμό των επιμέρους διδακτικών στόχων της ενότητας (ή κάθε διδακτικής ώρας) παίρνουμε υπόψη μας ότι κύρια πρόθεση του συγγραφέα σ' αυτό το έργο του είναι να γράψει ένα εγκώμιο για τον Αγησίλαο. Συνεπώς εξετάζουμε τη μάχη και τις λεπτομέρειές της κατ' αρχήν ως μέσο με το οποίο πλέκεται το εγκώμιο του Σπαρτιάτη βασιλιά. Στόχοι που υπηρετούν την ιστορική προσέγγιση των γεγονότων αξιολογούνται ως συμπληρωματικοί και επιδιώκονται κατά τη διάρκεια του μαθήματος, μόνο εφόσον υπάρχει αρκετός χρόνος.

Η περιγραφή της μάχης της Κορώνειας [II, 6-16] ως αποκορύφωμα του τμήματος (του εγκωμίου) που αναφέρεται στα έργα του Αγησιλάου έχει ως σκοπό να κάνει φανερές στη συμπεριφορά του στρατηγού πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη μάχη τις τέσσερις κορυφαίες αρετές που τον διέκριναν.

- Φρόνηση κατά την προετοιμασία της μάχης,
- Ανδρεία κατά τη διάρκεια της μάχης,
- Οσιότητα (ευσέβεια) στην τελική φάση της μάχης και
- Δικαιοσύνη, που εκδηλώθηκε με την υπακοή του απέναντι στην πατρίδα μετά τη μάχη⁵⁵.

Στο απόσπασμα που ορίζεται για διδασκαλία στην τάξη μπορεί κανείς να εντοπίσει στοιχεία μόνο για την ανδρεία και την ευσέβεια του Αγησιλάου. Συνεπώς για τη διδασκαλία αυτής της ενότητας θα μπορούσαν να οριστούν οι ακόλουθοι στόχοι:

Ενδεικτικοί διδακτικοί στόχοι

1. Να διακρίνουν οι μαθητές στη συμπεριφορά του Αγησιλάου τις αρετές του ως στρατηγού και ως ανθρώπου.

⁵⁵ Klaus Bringmann, Xenophons Hellenika und Agesilaos, GYMNASIUM, 78 (235), 224-241 1971. Απόδοση στα Ελληνικά Γ. Γιαννικόπουλος.

2. Να γνωρίσουν το τυπικό σχήμα ανάπτυξης των στρατιωτικών τμημάτων των αντιπάλων που παρατάσσονταν σε μάχη την εποχή του 5^{ου} και 4^{ου} αιώνα π.Χ.
3. Να γνωρίσουν τα πλεονεκτήματα των περιγραφών του Ξενοφόντα, όπως σαφήνεια, ακρίβεια, απλότητα, αμεσότητα, παραστατικότητα, δραματικότητα κ.ά.
4. Με αφορμή κάποια σημεία του κειμένου να πληροφορηθούν για εγκωμιαστικούς λόγους και άλλων συγγραφέων της αρχαιότητας, στην προκειμένη περίπτωση τον «Ευαγόρα» του Ισοκράτη.

1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

Ανοικτού τύπου

A. Σύντομης απάντησης

§§ 9-10 Παράταξη των αντιπάλων

1. Ποιες τοπογραφικές αναφορές κάνει ο συγγραφέας για το χώρο που έγινε η μάχη;
2. Α. Ποιο προσανατολισμό είχε η παράταξη των Σπαρτιατών και των συμμάχων τους;
B. Ποιος ήταν ο προσανατολισμός της παράταξης των Θηβαίων και των συμμάχων τους;
3. Ποια θέση είχε καταλάβει ο Αγησίλαος στην παράταξη της στρατιωτικής του δύναμης και ποιους είχε απέναντί του;
4. Ποιοι ήταν οι αντίπαλοι των Σπαρτιατών και των συμμάχων τους στην Κορώνεια;
5. Πήρε μέρος ο συγγραφέας στη μάχη; Αν ναι, με το μέρος ποιου τάχθηκε;
6. Ποια πληροφορία μας δίνει ο συγγραφέας για την αριθμητική δύναμη των δυο αντιπάλων;

§ 11 Η σύγκρουση

7. Ποιοι έτρεψαν πρώτοι τους αντιπάλους τους σε φυγή;
8. Ποια ήταν η καταγωγή του Ηριπίδα και ποιους είχε υπό τις διαταγές του;
9. Ποια πτέρυγα της παράταξης του Αγησιλάου οπισθοχώρησε στην επίθεση των εχθρών; Ποιους είχε απέναντί της;

10. Ποιες ήταν οι κινήσεις της πτέρυγας που οδηγούσε ο Αγησίλαος στη μάχη;
11. Πότε εθεωρείτο ότι αναδεικνυόταν νικητής ο ένας από τους δυο αντιπάλους στη μάχη, σύμφωνα με την παράδοση της εποχής εκείνης;
12. Προς ποια κατεύθυνση κινήθηκαν οι Θηβαίοι μετά την επιτυχία τους;

§§ 12-13 Η ευσέβεια του Αγησιλάου

13. Να δώσετε έναν δικό σας σύντομο τίτλο για το θέμα της παραγράφου.
14. Ποια ήταν για τους Θηβαίους η τελική έκβαση της μάχης στην Κορώνεια;
15. Κρίνοντας από τη συμμετοχή του στη μάχη, ποιος χαρακτηρισμός θα ταίριαζε στον Αγησίλαο σύμφωνα με το συγγραφέα;
16. Ποιες πληροφορίες μας δίνει ο συγγραφέας για τον τραυματισμό του Αγησιλάου;
17. Να σημειώσετε επιγραμματικά ποια γεγονότα αναφέρει ο Ξενοφώντας σ' αυτή την παράγραφο.
18. Ποια ήταν η απόφαση του Αγησιλάου για τους 80 ενόπλους που ως ικέτες ζήτησαν καταφύγιο στο ναό και ποια μέτρα πήρε για την ασφάλειά τους;
19. Ποια αρετή του Αγησιλάου προβάλλει ο συγγραφέας με αφορμή τη συμπεριφορά του απέναντι στους ικέτες;
20. Σε ποια στοιχεία ή ποιες λεπτομέρειες της μάχης αναφέρεται ο συγγραφέας για να δείξει την ευσέβεια του Αγησιλάου;

§§ 14-16 Το πεδίο της μάχης μετά τη σύγκρουση – το τρόπαιο

21. Να δώσετε έναν τίτλο για την εικόνα που παρουσίαζε το πεδίο της μάχης μετά τέλος της σύγκρουσης.
22. Ποιες εντολές έδωσε ο Αγησίλαος την άλλη μέρα το πρωί στον πολέμαρχο Γύλι;
23. *Ίστασθαι τρόπαιον*: Να γράψετε τι ήταν το τρόπαιο και πως γινόταν το στήσιμό του⁵⁶.

⁵⁶ Βλ. σχόλιο βιβλίου, σ. 188.

B. Ελεύθερης ανάπτυξης

§§ 9-10 Η παράταξη των αντιπάλων

1. Έχοντας ως παράδειγμα τη μάχη της Κορώνειας να περιγράψετε σύντομα πώς γινόταν μια μάχη του 5^{ου} και 4^{ου} π. Χ. αιώνα.
2. Να περιγράψετε το χώρο που έγινε η μάχη με βάση τα τοπογραφικά στοιχεία που μας δίνει ο συγγραφέας⁵⁷.
3. *καὶ γὰρ ἐγένετο οἷαπερ οὐκ ἄλλη τῶν ἐφ' ἡμῶν*: Γιατί ο συγγραφέας προσδίδει ιδιαίτερη σημασία σ' αυτή τη μάχη; Αφού λάβετε υπόψη σας όλη την περιγραφή της μάχης να εκτιμήσετε σε ποια γενικά ή επιμέρους χαρακτηριστικά της αναφέρεται το σχόλιό του⁵⁸.
4. Να κρίνετε την παρουσία και τη συμμετοχή του Ξενοφώντα στη μάχη με το πλευρό των Λακεδαιμονίων (αν και ήταν Αθηναίος) και να εκτιμήσετε, αν στην περιγραφή του μεροληπτει υπέρ του ενός από τους δύο αντιπάλους. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.
5. Σε ποιο σημείο της περιγραφής νομίζετε ότι ο συγγραφέας δίνει δραματικό χαρακτήρα στη σύγκρουση των δυο αντιπάλων; Να αναφέρετε συγκεκριμένα χωρία του κειμένου.
6. Να αναφέρετε λέξεις ή φράσεις του κειμένου με τις οποίες ο συγγραφέας δίνει μια σαφή εικόνα:
 - α) του μεγέθους των δυνάμεων των δυο αντιπάλων και
 - β) της διάταξης με την οποία παρατάχτηκαν ο ένας απέναντι στον άλλο.

§ 11 Η έναρξη της μάχης

7. Να αποδώσετε με δικά σας λόγια τη σύγκρουση μεταξύ των δυο αντιπάλων. Στην περιγραφή σας να επισημάνετε τα ακόλουθα στοιχεία της μάχης, όπως την αποδίδει ο Ξενοφώντας:
 - α. Από πόσα αυτοδιοικούμενα μέρη αποτελούνταν οι φάλαγγες των αντιπάλων⁵⁹;

⁵⁷ Να συμβουλευτείτε και τα σχεδιαγράμματα του βιβλίου σας, σσ. 184-185.

⁵⁸ Η ερώτηση μπορεί να δοθεί και στη συνέχεια, εφόσον ολοκληρωθεί η διδασκαλία και της § 13, όπου ολοκληρώνεται η περιγραφή της σύγκρουσης. Βλ. σχόλιο βιβλίου, σ. 187. Αναφέρεται ως η σημαντικότερη μάχη του Κορινθιακού πολέμου, 395-386 π.Χ.

⁵⁹ Βλ. σχολικό βιβλίο, σχεδιάγραμμα παράταξης των αντιπάλων, σ. 184.

- β. Με ποια χρονική σειρά εκδήλωσαν τις επιθέσεις ή αντεπιθέσεις τους τα διάφορα μέρη των αντιπάλων παρατάξεων;
8. α. Να συγκεντρώσετε τα ρήματα με τα οποία ο Ξενοφώντας αποδίδει τις βασικές κινήσεις των αντιπάλων και να περιγράψετε τη μάχη.
β. Με ποια γλωσσικά μέσα δίνει ο συγγραφέας λεπτομέρειες για το στρατό του Αγησιλάου και τη μάχη χωρίς να μακρηγορεί⁶⁰;

§ 12 Η ανδρεία του Αγησιλάου

9. *Ἐνταῦθα δὴ Ἀγησίλαον ἀνδρεῖον μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν ἀναμφιλόγως*: Να αναφέρετε τα στοιχεία που παραθέτει ο Ξενοφώντας για να αιτιολογήσει το χαρακτηρισμό που αποδίδει στον Αγησίλαο.
10. Να κρίνετε την τακτική που επέλεξε ο Αγησίλαος για την επίθεσή του κατά των Θηβαίων. Γιατί ο συγγραφέας θεωρεί ότι δεν ήταν η πιο ασφαλής;
11. Αφού συμβουλευτείτε το σχετικό σχεδιάγραμμα (βλέπε σχολικό βιβλίο σσ. 184-185), να γράψετε ποιες ήταν οι θέσεις των αντιπάλων κατά την τελευταία φάση της μάχης και ποια στοιχεία μαρτυρούν τη νίκη του Αγησιλάου.
12. Να σημειώσετε τα στοιχεία της περιγραφής που προσδίδουν ένταση και δραματικότητα στο κείμενο⁶¹.
13. Εκτιμώντας την τακτική της επίθεσης του Αγησιλάου εναντίον των Θηβαίων ο Ξενοφώντας βγάζει και κάποιο συμπέρασμα για μια από τις αρετές του Αγησιλάου. Να γράψετε αν συμφωνείτε με την εκτίμηση του συγγραφέα και να αιτιολογήσετε την άποψή σας.
14. Να παρατηρήσετε
α. με ποια συχνότητα χρησιμοποιεί ο συγγραφέας το ρήμα στο απόσπασμα αυτό της περιγραφής του και
β. τις εναλλαγές στο ποιόν ενεργείας των διαφόρων ρημάτων.
Στη συνέχεια να εξηγήσετε, έτσι όπως εσείς το αντιλαμβάνεσθε, ποιες εκφραστικές ανάγκες του γράφοντος εξυπηρετούν αυτές οι επιλογές⁶².

⁶⁰ Οι λεπτομέρειες δίνονται με μετοχές: *συνιόντων, ἀλαλάξαντες, στρατευσαμένων*. Η μάχη περιγράφεται με σύντομες προτάσεις (συνολικά έξι ρήματα: *δρομῶ ἐφέροντο, ἀντεξέδραμον, ἐγένοντο, ἐτρέψαντο, οὐκ ἐδέξαντο, ἔφυγον*).

⁶¹ Το ασύνδετο σχήμα, η ηχητική εικόνα της μάχης (βουβή μάχη).

⁶² Συχνή χρήση ρήματος = πυκνή, σαφής και συνεκτική περιγραφή γεμάτη δράση, γρήγορες εναλλαγές. Δημιουργεί την αίσθηση της γρήγορης παρέλευσης του χρόνου.

§ 13 Η ευσέβεια του Αγησιλάου

15. Πόσο σοβαρός ήταν σύμφωνα με τις πληροφορίες του συγγραφέα ο τραυματισμός του Αγησιλάου και γιατί πιστεύετε ότι δεν κάνει λόγο γι' αυτόν κατά την περιγραφή της μάχης⁶³;
16. Να γράψετε σύντομο κατατοπιστικό σημείωμα για το θεσμό της ικεσίας στην αρχαία Ελλάδα.
17. Να χαρακτηρίσετε το ήθος του Αγησιλάου κρίνοντας το από τη συμπεριφορά του απέναντι στους ικέτες. Να τεκμηριώσετε το χαρακτηρισμό σας με στοιχεία του κειμένου.

§§ 14-16 Το πεδίο της μάχης μετά τη σύγκρουση – το τρόπαιο

18. Ποια συναισθήματα προκαλεί η εικόνα που παρουσιάζει το πεδίο της μάχης μετά το τέλος της σύγκρουσης; (Να σημειώσετε αν ο συγγραφέας υποστηρίζει ανοικτά και δικαιώνει με την περιγραφή του κάποια από τις αντίπαλες παρατάξεις).
19. Με ποιο τρόπο γιόρτασαν οι νικητές την επιτυχία τους την επόμενη μέρα της μάχης;
20. Να επισημάνετε τις αρετές του Αγησιλάου που γίνονται φανερές σε όλη τη διάρκεια της μάχης που περιγράφει ο συγγραφέας (§§ 9-16) και να αναφέρετε στοιχεία του κειμένου που τις τεκμηριώνουν.

Ποιόν ενεργείας: Το ατελές ποιόν ενεργείας των ρημάτων (παρατατικός) προσδίδει ένταση και δραματικότητα στην περιγραφή, αγωνία και συναισθηματική φόρτιση. Αποδίδει ακόμη με λίγες λέξεις τη χρονική διάρκεια αλλά και τη μεγάλη σπουδαιότητα της μάχης.

⁶³ Ο τραυματισμός φαίνεται αρκετά σοβαρός και η μάχη μάλλον σκληρή και αμφίρροπη. Η νίκη των Σπαρτιατών δεν φαίνεται να ήταν και τόσο εύκολη. Η παρουσίαση της πραγματικής εικόνας της μάχης θα μείωνε την αξία του γενναίου στρατηγού. Αυτή η πλευρά των γεγονότων δεν εξυπηρετεί την ανάπτυξη του εγκωμίου, γι' αυτό και αποσιωπάται. Ο Ξενοφώντας δε δίνει περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τον τραυματισμό ούτε και στα Έλληνικά του. Για τον τραυματισμό του Αγησιλάου βλέπε και Παραθέματα κείμενο 11.

Ερωτήσεις κλειστού τύπου ή συνδυασμός ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Αφού μελετήσετε τα σχεδιαγράμματα της μάχης που βρίσκονται στο βιβλίο σας σσ. 184 -185, να συμπληρώσετε τα κενά στο ακόλουθο κείμενο, ώστε να αποδίδεται σωστά η περιγραφή της παράταξης των δυο αντιπάλων για τη μάχη.

«Οι στρατοί των δυο αντιπάλων παρατάχθηκαν _____ (κατά τμήματα / σε φάλαγγες) στην πεδιάδα της _____. Οι Σπαρτιάτες και οι σύμμαχοί τους είχαν παραταχθεί από την πλευρά του ποταμού _____ (Κηφισού / Φάλαρου). Ο Αγησίλαος οδηγούσε τη _____ (δεξιά / αριστερά) πτέρυγα του του δικού του στρατεύματος και απέναντί του είχε τους _____ (Θηβαίους / Αργείους). Ο στρατός των Θηβαίων και των συμμάχων τους είχε παραταχθεί από την πλευρά του (Ελικώνα / Κιθαιρώνα). Οι ίδιοι οι Θηβαίοι είχαν καταλάβει θέση απέναντι από τους _____ (Λακεδαιμονίους / Ορχομενίους), ενώ οι σύμμαχοί τους οι Αθηναίοι κατελάμβαναν _____ (το μέσον / το αριστερό μέρος) της παράταξης και απέναντί τους είχαν τους _____ (Φωκείς / Μικρασιάτες μισθοφόρους), που ήταν σύμμαχοι του Αγησιλάου. Ο στρατός του Αγησιλάου φαινόταν _____ (πολυπληθέστερος / ισοδύναμος) του στρατού των αντιπάλων του.»

2. Να κατατάξετε τις ακόλουθες προτάσεις, αριθμώντας τις με αύξοντα αριθμό από το 1 ως το 9, σύμφωνα με τη χρονική ακολουθία που έγιναν οι διάφορες κινήσεις ή ενέργειες των αντιπάλων που αποδίδονται με το περιεχόμενό τους

Ἄργεῖοι μέντοι ἔφυγον ἐπὶ τὸν Ἐλικῶνα.

Οἱ δὲ Θηβαῖοι διαπεσεῖν βουλόμενοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ἐχώρουν ἐρρωμένως

Ἄντεξέδραμον ἀπὸ τῆς Ἀγησιλάου φάλαγγος καὶ εἰς δόρυ ἀφικόμενοι ἐτρέψαντο τὸ καθ' ἑαυτούς.

Συνῆσαν μὲν γὰρ εἰς τὸ κατὰ Κορώνειαν πεδῖον. Οἱ μὲν σὺν Ἀγησιλάῳ, οἱ δὲ σὺν τοῖς Θηβαίοις.

Ἀγησίλαος ἐξελίξας τὴν φάλαγγα ἤγεν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους.

Τέως δὲ σιγὴ πολλὴ ἦν ἀπ' ἀμφοτέρων.

Ἀγγέλλει τις ὅτι Θηβαῖοι τοὺς Ὀρχομενίους διακόψαντες ἐν τοῖς σκευοφόροις ἦσαν.

3. Α. Να σημειώσετε με X στο αντίστοιχο τετράγωνο αν οι ακόλουθες προτάσεις αποδίδουν σωστά ή λανθασμένα εικόνες από τη σύγκρουση των αντιπάλων και από το πεδίο της μάχης μετά το τέλος της σύγκρουσης.

	Σ	Λ
α. Απόλυτη σιγὴ επικρατοῦσε καθὼς πλησίαζαν οἱ ἀντίπαλοι ο ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου.	☐	☐
β. Τὴν ὥρα τῆς σύγκρουσης ἀκουγόταν μόνο ἡ κλαγγὴ τῶν ὀπλῶν καὶ ἡ πρόσκρουση τῶν σωμάτων.	☐	☐
γ. Οἱ ἀντίπαλοι χωρίστηκαν σὲ τμήματα καὶ ἔκαναν ἐλιγμούς γιὰ νὰ ἀποφύγει ο ἕνας τὸν ἄλλο.	☐	☐
δ. Πολεμοῦσαν βγάζοντας τρομερὲς κραυγὲς ο ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου.	☐	☐
ε. Οἱ πεζοὶ προστάτευαν τὸ σῶμα τοῦς με τὶς ἀσπίδες καὶ περιέμεναν τὴν ἐπέμβαση τοῦ ἱππικοῦ.	☐	☐
στ. Ἀπὸ τὰ τρομερὰ κτυπήματα τὰ δόρατα καὶ οἱ ἀσπίδες ἐσπάζαν καὶ ἡ γῆ γέμιζε με αἷμα.	☐	☐
ζ. Ογδόντα Θηβαῖοι σφαγιάστηκαν στο νὰό που κατέφυγαν ὡς ἰκέτες..	☐	☐
η. Τὸ πεδῖο τῆς μάχης γέμισε με νεκρούς, φίλους καὶ ἐσθρούς πεσιμένους τὸν ἕνα δίπλα στον ἄλλο.	☐	☐

εχθρούς, πεσμένους τον ένα δίπλα στον άλλο.

θ. Δίπλα στα πτώματα που έφεραν πολλά τραύματα
ήταν πεσμένα τα όπλα ακέραια και ανέπαφα.

B. Να γράψετε ποια από τις παραπάνω εικόνες δίνει κατά τη γνώμη σας ιδιαίτερη ένταση και δραματικότητα στη μάχη και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

4. A. Να σημειώσετε με X στο αντίστοιχο τετράγωνο τις προτάσεις του κειμένου με τις οποίες τεκμηριώνει ο Ξενοφώντας την ανδρεία (γενναιότητα) του Αγησιλάου στη μάχη. Υπάρχουν δυο σωστές επιλογές.

Ἀγησίλαον ἀνδρεῖον μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν ἀναμιφιβόλως

οὐ μέντοι εἴλετό γε τὰ ἀσφαλέστατα

οὐκ ἐπελάθετο τοῦ θείου

ἀντιμέτωπος συνέρραξε τοῖς Θηβαίοις

ἐκέλευε εἶν τε (τοὺς ἰκέτας Θηβαίους) ἀπιέναι ὅποι βούλοιντο

τοὺς διαπίπτοντας (Θηβαίους) εἶπετο καὶ ἐχειροῦτο τοὺς ὄπισθεν

B. Να εξηγήσετε και στη νέα ελληνική ποια ενέργεια ή απόφαση του Αγησιλάου αναφέρει ο Ξενοφώντας ως απόδειξη της ανδρείας του στη μάχη.

2. Γραμματικές ερωτήσεις

§ 9-11

1. Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις.

- Ξενοφῶν _____ (διηγοῦμαι, αόριστος) και την μάχην.
- Θηβαῖοι _____ (ἀπέχω, ενεστώτας) Ἀγησιλάου ὅσον στάδιον.
- Οὗτοι _____ (συστρατεύομαι, μέσος αόριστος) αὐτῶ προθύμως.
- Πάντες ἡμεῖς εἰς δόρυ ἀφικόμενοι _____ (τρέπομαι, μέσος αόριστος) τὸ καθ' ἡμᾶς αὐτούς.
- _____ (ἀγγέλλω, αόριστος) τις αὐτῶ ὅτι Θηβαῖοι ἐν τοῖς σκευοφόροις εἰσί.

2. Να μεταφέρετε τις εκφράσεις που ακολουθούν στον άλλο αριθμό.
- ἦσαν ἰσοπληθεῖς
 - οἱ Θηβαῖοι δρόμῳ ἐφέροντο
 - ἐν τοῖς σκευοφόροις εἰσί
 - Ἴωνες καὶ Αἰολεῖς καὶ Ἑλλησπόντιοι ἀφικόμενοι
 - τινες τῶν ξένων ἐστεφάνουν αὐτούς
 - εἶδον τοὺς συμμάχους πεφευγότας
3. Να υπογραμμίσετε το σωστό γραμματικό χαρακτηρισμό των παρακάτω λέξεων του κειμένου.
- οἴαπερ: εἶναι αναφορική / δεικτική αντωνυμία
 - ἐκατέρων: εἶναι αντωνυμία / επίθετο
 - ἐξενάγει: εἶναι γ' ενικό οριστικής αορίστ. / παρατατ.
 - συνεκδρομώντων: εἶναι μετοχή μέλλοντα / αορίστου
 - Ἐλικῶνα: εἶναι ουσιαστικό γ' κλίσης / α' κλίσης
 - σκευοφόροις: εἶναι ουσιαστικό αρσεν. / θηλυκού γένους
 - διαπεσεῖν: εἶναι απαρέμφατο ενεστώτα / αορίστου

§§ 12-13

4. Να προσδιορίσετε το ρήμα στο οποίο ανήκει καθένας από τους τύπους της στήλης Α αντιστοιχίζοντάς τον με ένα από τα μέλη της στήλης Β.

A	B
1. ἐωθοῦντο	α. φύρομαι
2. παρέντι	β. αἰρέομαι - οὔμαι
3. εἶλετο	γ. ἔάω -ῶ
4. εἶα	δ. τιτρώσκομαι
5. παράσχοιτο	ε. προσελαύνω
6. προσελάσαντες	ζ. παρίημι
7. προσηνέχθη	η. παρέχομαι
8. τετρωμένος	θ. ὠθοῦμαι
9. πεφυρμένην	ι. προσφέρομαι

5. Να προσδιορίσετε γραμματικά τα μέλη της στήλης A αντιστοιχίζοντάς τα με τα μέλη της στήλης B. Από τα στοιχεία της στήλης B ένα αντιστοιχεί σε δύο στοιχεία της στήλης A και ένα περισσεύει.

A	B
1. ἔνταῦθα	α. αναφορική αντωνυμία
2. ἀναμφιλόγως	β. χρονικό επίρρημα
3. ἐπομένῳ	γ. τροπικό επίρρημα
4. οἶαν	δ. χρονικός σύνδεσμος
5. πάντοσε	ε. τοπικό επίρρημα
6. ἔστε	στ. μετοχή ενεστώτα

6. Να μεταφέρετε τους ρηματικούς τύπους των ακολούθων προτάσεων στον ενεστώτα, διατηρώντας το πρόσωπο, τον αριθμό και την ἐγκλιση αμετάβλητα.

- *Καὶ συμβαλόντες τὰς ἀσπίδας ἔωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον.*
- *Ἡρώτων τί χρῆ ποιεῖν.*
- *Ἐκέλευεν ἀπιέναι ὅποι βούλοιντο.*
- *Ἐπέταξε προπέμψαι τούτους.*

7. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις που ακολουθούν με τον κατάλληλο κάθε φορά τύπο.

- Ὁ Ἀγησίλαος οὐκ _____ (αἰροῦμαι, παρατατικός) τὰ ἀσφαλέστατα.
- Κραυγή οὐδεμία _____ (πάρειμι, ενεστώτας).
- Πολλοὶ _____ (προσφέρομαι, παθητ. αόριστος) πρὸς τὴν φάλαγγα τετρωμένοι.
- Οὐχ ἡμεῖς _____ (ἐπιλανθάνομαι, μέσος αόριστος β΄) τοῦ θεοῦ, ἀλλ' οἱ ἐναντίοι.
- Κελεύει ἀπιέναι ἡμᾶς ὅποι _____ (βούλομαι, υποτακτική ενεστώτα).

§14-16

8. Να μεταφέρετε τις εκφράσεις που ακολουθούν στον ἄλλο αριθμό.

- *αἷματι πεφυρμένην*
- *φιλίους καὶ πολεμίους κειμένους νεκρούς*
- *δόρατα συντεθραυσμένα*
- *ἐγχειρίδια μετὰ χεῖρας*
- *ἀσπίδας διατεθρυμμένας*

9. Να χαρακτηρίσετε τους ρηματικούς τύπους της στήλης Α ως προς την φωνή (ενεργητική ή μέση) σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο.

Α	Ενεργητική	Μέση
<i>ἔληξεν</i>		
<i>θεάσασθαι</i>		
<i>πεφυρμένην</i>		
<i>συνελκύσαντες</i>		
<i>ἔδειπνοποιήσαντο</i>		
<i>παρατάξαι</i>		
<i>ἔπεμψαν</i>		
<i>στεφανοῦσθαι</i>		
<i>αὐλεῖν</i>		
<i>αἰτοῦντες</i>		
<i>ἀπεχώρει</i>		

10. Να συμπληρώσετε τον πίνακα που ακολουθεί με τους τύπους των ρημάτων που λείπουν, στον χρόνο που δίδονται.

Οριστική	Υποτακτική	Ενκτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
<i>ἔληξεν</i>				
<i>συνέπεσον (α' εν.)</i>				
<i>έκομήθησαν</i>				
<i>γίγνονται</i>				

3. Συντακτικές ασκήσεις

§§ 9-11

1. Να γράψετε τα αντικείμενα των ρημάτων του κειμένου που ακολουθούν:

- *ἑώρων* _____
- *ἀπείχον* _____
- *ἐξενάγει* _____
- *ἐτρέψαντο* _____
- *ἀγγέλλει* _____

2. Να προσδιορίσετε το είδος της πρότασης στο οποίο ανήκει καθεμιά από τις φράσεις του κειμένου που ακολουθούν (απλή, επαυξημένη, ελλειπτική, σύνθετη, απλή με αντικείμενο) και στη συνέχεια να τις αναλύσετε στους βασικούς όρους τους.

- οί ἰππεῖς ἦσαν ἑκατέρων ἰσοπληθεῖς
- ἐτρέψαντο τὸ καθ' ἑαυτούς
- πολλοί δ' ἀπέθανον
- Ἀργεῖοι οὐκ ἐδέξαντο τοὺς ἀμφ' Ἀγησίλαον
- οἷαν (φωνήν) ὀργή τε καὶ μάχη παράσχοιτ' ἄν

§§ 12-13

3. Να χαρακτηρίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις που ακολουθούν ως προς το είδος τους και να προσδιορίσετε τον όρο της κύριας πρότασης από τον οποίο εξαρτώνται οι ονοματικές δευτερεύουσες.

- οἷαν ὀργή τε καὶ μάχη παράσχοιτ' ἄν
- ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν νίκη σὺν Ἀγησιλάῳ ἐγένετο
- τί χρὴ ποιεῖν
- ἔστε ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐγένοντο

4. Να αντιστοιχίσετε τα μέλη της στήλης Α με τα μέλη της στήλης Β προσδιορίζοντας το συντακτικό τους ρόλο.

A	B
Ἀγησίλαον	κατηγορούμενο του υποκειμένου
ἀντιμέτωπος	δοτική του οργάνου
τοιαύτη	υποκείμενο του <i>απαρεμφάτου προπέμψαι</i>
τῶν ἰππέων	αντικείμενο
(παντοίοις) ὄπλοις	κατηγορηματικός προσδιορισμός
τοῦ θεοῦ	αντικείμενο του <i>απαρεμφάτου εἶπειν</i>
τοὺς ἰππεῖς	γενική διαιρετική

5. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις της Α στήλης με την κατάλληλη από τις λέξεις της Β στήλης και να προσδιορίσετε τη συντακτική λειτουργία των λέξεων που συμπληρώσατε.

A	B	Συντακτική λειτουργία
συμβalόντες _____ έωθοῦντο	ἐάν	
καίπερ _____ τραύματα ἔχων	αὐτῷ	
ἐξόν _____ χειροῦσθαι τοὺς ὀπισθεν	πολλά	
ἐκέλευε _____ ἀπιέναι	τὰς ἀσπίδας	

§§ 14-16

6. Να συμπληρώσετε τα κενά με το υποκείμενο του απαρεμφάτου που υπάρχει ή εννοείται στο κείμενό σας, §§ 14-16.

- παρῆν _____ θεάσασθαι
- ἐκέλευσε _____ παρατάξει τὸ στράτευμα
- ἐκέλευσε _____ στεφανοῦσθαι τῷ θεῷ
- αἰτοῦντες _____ θάψαι τοὺς νεκρούς
- οἴκοι τὰ νόμιμα _____ ἄρχειν

7. Να καθορίσετε το συντακτικό ρόλο των λέξεων που ακολουθούν υπογραμμίζοντας το σωστό σκέλος των φράσεων που τις προσδιορίζουν.

- φιλίους: είναι κατηγορούμενο στο υποκείμενο της μετοχής κειμένους / υποκείμενο της μετοχής
- τῶν πολεμίων: είναι γενική διαιρετική / γενική κτητική στο νεκρούς
- τὸν πολέμαρχον: είναι παράθεση / επεξήγηση στο Γῦλιν
- τρόπαιον: είναι υποκείμενο / αντικείμενο στο ἴστασθαι
- ὑποσπόνδους: είναι κατηγορούμενο στο αντικ. του ρ. θάψαι /

κατηγορηματικός προσδιορισμός στο νεκρούς

4. Λεξιλογικές ασκήσεις

1. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις του κειμένου στη στήλη Α με τις ομόρριζές τους στη στήλη Β. Δύο από τις λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
ἔσχατοι	όνομα
εὐώνυμον	ρωμαλέος
ἀντεξέδραμον	δραματικός
χειροῦσθαι	εγχειρίδιο
τετρωμένος	απωθητικός
πεφυρμένην	δρόμος
συνελκύσαντες	έχω
έωθοῦντο	άτρωτος
έρρομένως	έλκτικός
	τροκτικό
	φύρδην (-μίγδην)

2. ἐξενάγει, ἐχώρουν. Να γράψετε μία πρόταση για κάθε μια από τις λέξεις αυτές, έτσι ώστε να γίνεται φανερή η διαφορετική σημασία τους στη νέα ελληνική.
3. διακόψαντες, ἀποχωροῦντες, ἐπέταξε: Να αναλύσετε τους ρηματικούς αυτούς τύπους του κειμένου στα συστατικά τους (πρόθεση + ρήμα) και να σχηματίσετε με βάση το απλό ρήμα και τις προθέσεις : σύν, κατά, ανά, υπό, εν παράγωγα ουσιαστικά στη νέα ελληνική
4. Να βρείτε τα αντίθετα των ακόλουθων λέξεων του κειμένου:
- φίλιοι _____
 - εὐώνυμον _____
 - πρῶ _____
 - μέγιστος _____
 - ὄπισθεν _____

5. Ασκήσεις για το σπίτι

1. Αφού μελετήσετε την περιγραφή της μάχης της Κορώνειας από τον Πλούταρχο⁶⁴ να την συγκρίνετε με την περιγραφή που κάνει ο Ξενοφώντας και να γράψετε ποιες ομοιότητες και διαφορές παρατηρείτε. Νομίζετε ότι η περιγραφή του Πλουτάρχου μειώνει την ανδρεία του Αγησιλάου; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.
2. Α. Μελετώντας το κείμενο του Ξενοφόντα για τη μάχη της Κορώνειας να περιγράψετε τα συναισθήματα που προκαλούνται στον αναγνώστη από την περιγραφή του συγγραφέα.
Β. Να δώσετε ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο που παίζει για τον ακροατή η παρουσίαση σκηνών από μια μάχη.

3. α. *παρῆν δὴ θεάσασθαι ἔνθα συνέπεσον ἀλλήλοις...*

β. *(Ἀγησίλαος) πρῶ δὲ Γϋλιν τὸν πολέμαρχον παρατάξει τε ἐκέλευσε τὸ στράτευμα ... καὶ τοὺς αὐλητὰς πάντας αὐλεῖν.*

γ. *οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔπεμψαν κήρυκα, ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς αἰτουῦντες θάψαι.*

δ. *καὶ ὁ Ἀγησίλαος οἴκαδε ἀνεχώρει, ἐλόμενος ἀντὶ τοῦ μέγιστος εἶναι ἐν τῇ Ἀσίᾳ οἴκοι τὰ νόμιμα ἄρχειν,...*

Αφού μελετήσετε τη σύνταξη των παραπάνω προτάσεων στο κείμενό σας, §§ 14-16:

- A. Να γράψετε σε ποια περίπτωση έχουμε απρόσωπη σύνταξη και ποιο είναι το υποκείμενο του ρήματος και του απαρεμφάτου
- B. Να κάνετε τη σύνταξη των απαρεμφάτων στις υπόλοιπες περιπτώσεις και να εξηγήσετε σε ποιες περιπτώσεις πρόκειται για ταυτοπροσωπία και σε ποιες για ετεροπροσωπία. Σε κάθε περίπτωση να γράψετε το υποκείμενο και το αντικείμενο ή κατηγορούμενο (αν έχει) του απαρεμφάτου και του ρήματος ή του ρηματικού τύπου από τον οποίο εξαρτάται.

⁶⁴ Βλέπε Παραθέματα: Κείμενο 11.